

ПРОЛОГ

Наша перша зустріч була невдалою... Ми не пройшлися старовинними вулицями, не почастувалися відомою за межами міста кавою. Раптова літня злива порушила всі наші плани. Не врятувала навіть парасолька, якою ви намагалися прикрити мене від дощу. А часу ж було — менш як година. Через струмки й калюжі ми дісталися сходів храму. Вода сягала щиколоток. З відчинених дверей лунали музика й співи. Я зупинилась і подивилася вам у розумні й повні любові очі, облямовані зморшками.

— Наступна наша зустріч буде кращою, — ось що ви сказали наостанок, намагаючись притишити мій розпач.

Я промовчала, але так хотілося запитати:

— А коли вона відбудеться, та краща зустріч? Коли?

Ми розставалися майже як люди. Тільки у вас, пане Лембергу, позаду й попереду були століття, а в мене — невідомість.

Прощавайте, мій любий пане!

А далі — останні погляди на бруківку, залиту водою, на стіни будинків у тумані дощу.

Не забувайте про мене, будь ласка, якщо можете...

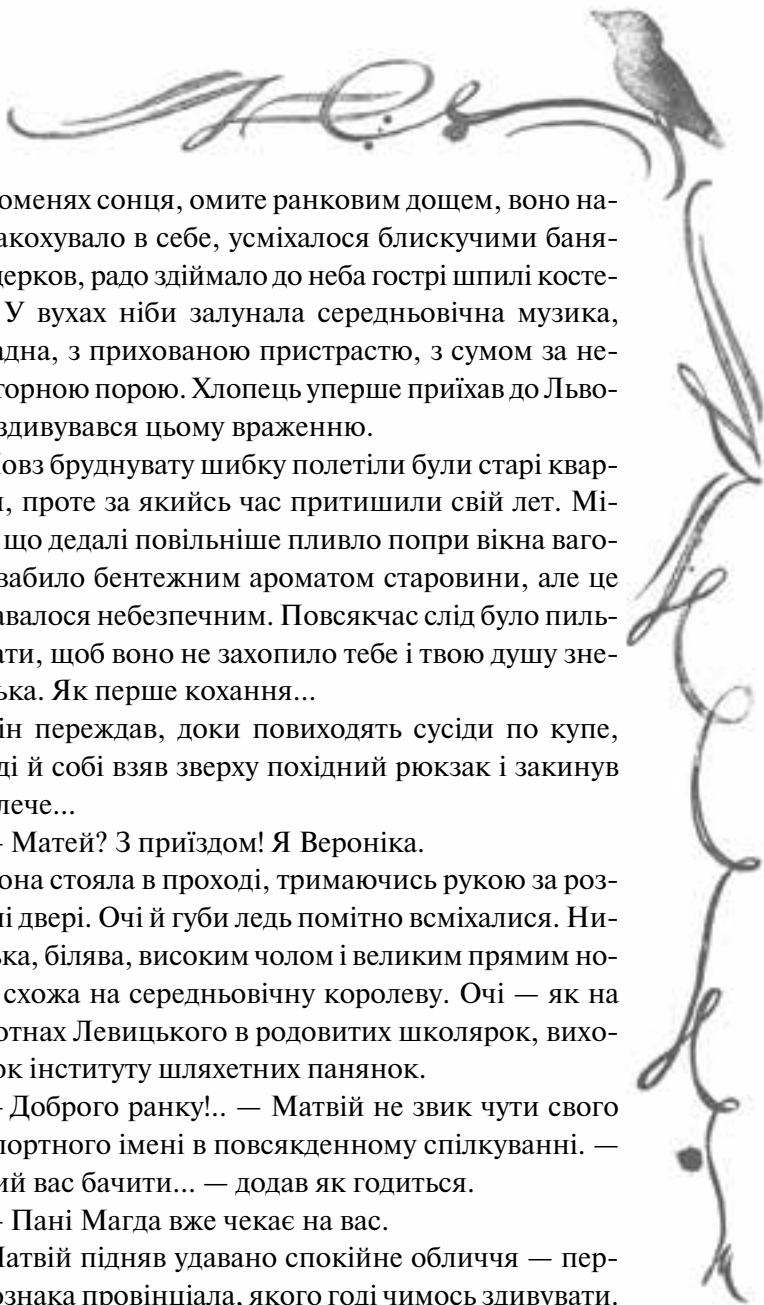
Я була щаслива тут навіть під зливою. Найголовніше ж, ви подарували мені одну зі своїх чудових історій, віддали щедрою рукою, бо маєте їх багато — як і вдячних слухачів.

Дуже давно, коли я була маленькою школяркою з довгими пишними косами, побачила напис на афіші: «Цей фільм про любов, заміжжя та інші нелюдські випробування жінки». Тоді з подружками ми весело глузували: такий напис видавався безглуздом. Як любов може бути нелюдським випробуванням? Але тепер мені зовсім невесело. У житті так буває. І в моїй історії теж.

...Потяг в'їхав у передмістя. Деякі пасажири, з нерплячих, що завжди кудись поспішають, кинулися витягати речі з рундуків і третіх полиць, похапцем збирали з пилких подушок і ковдр білизну, а найспритніші вже шикувалися в чергу до тамбура.

Матвій Свідзинський відсунув двері купе, глузливо спостерігаючи за неприродною, на його думку, метушнею, проте з місця не рушив: устигне ще «з козами на торг». Очі його вчасно припали до вікна: місто з'явилося несподівано. Чуже й прекрасне,

у променях сонця, омите ранковим дощем, воно наче закохувало в себе, усміхалося блискучими банями церков, радо здіймало до неба гострі шпилі костелів. У вухах ніби залунала середньовічна музика, доладна, з прихованою пристрастю, з сумом за неповторною порою. Хлопець уперше приїхав до Львова і здивувався цьому враженню.

Повз бруднувату шибку полетіли були старі квартали, проте за якийсь час притишили свій лет. Місто, що дедалі повільніше пливло попри вікна вагона, вабило бентежним ароматом старовини, але це видавалося небезпечним. Повсякчас слід було пильнувати, щоб воно не захопило тебе і твою душу зненацька. Як перше кохання...

Він переждав, доки повиходять сусіди по купе, а тоді й собі взяв зверху похідний рюкзак і закинув за плече...

— Матей? З приїздом! Я Вероніка.

Вона стояла в проході, тримаючись рукою за розсувні двері. Очі й губи ледь помітно усміхалися. Низенька, білява, високим чолом і великим прямим носом схожа на середньовічну королеву. Очі — як на полотнах Левицького в родовитих школярюк, вихованок інституту шляхетних панянок.

— Доброго ранку!.. — Матвій не звик чути свого паспортного імені в повсякденному спілкуванні. — Радий вас бачити... — додав як годиться.

— Пані Магда вже чекає на вас.

Матвій підняв удавано спокійне обличчя — перша ознака провінціала, якого годі чимось здивувати.

Вероніка пішла попереду. Матвій посунув слідом. Ішли мовчки, бо перон і вокзал кипіли шумним строкатим натовпом. Коли вийшли в місто, Вероніка повернулася до хлопця:

— Людно сьогодні. Важко буде взяти таксі.

— Яке таксі? — здивувався бідний студент Матвій. — Та я навіть між містами іноді попутками їжджу! Громадським транспортом зручніше.

— Якщо зручніше... — усміхнулася жінка й попрямувала в бік досить далекої зупинки.

Її світле хвилясте волосся злегка ворухилось од вітру, високі підбори впевнено тупотіли по старовинній бруківці. Не юна, але дуже приваблива своєю статурою: пишні стегна й тоненька талія, наче затягнута корсетом.

Матвій ніколи ще не цікавився жінками, яким перескочило за тридцять. Йому цілком вистачало й ровесниць, але ця середньовічна красуня так пасувала до гарного осіннього дня, до запаху першого опалого листа, до мелодійного стуку трамвая, до цієї всієї незрозумілої термінової подорожі на два вихідні дні, що мимоволі полонила увагу хлопця.

У маршрутці він спитав:

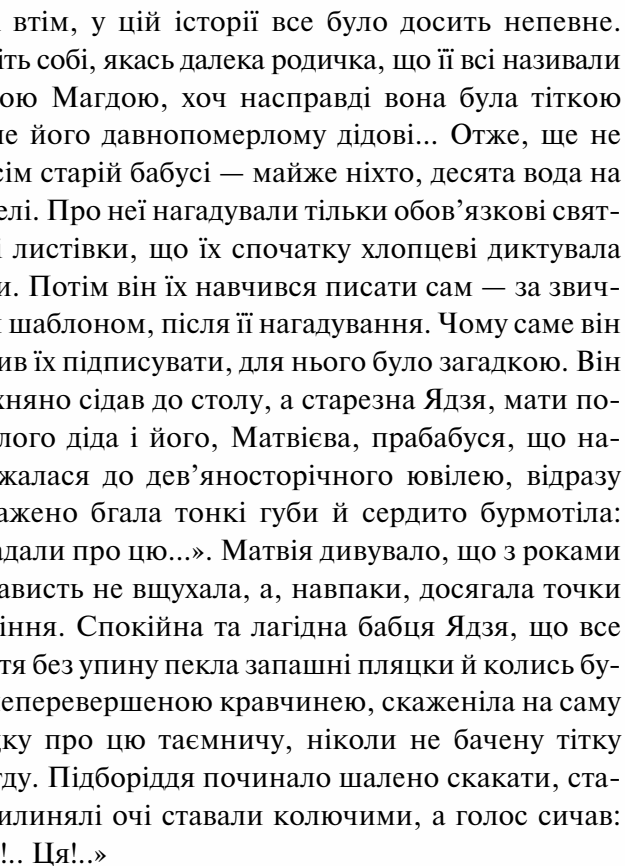
— Ви теж родичка пані Магди?

Та глянула здивовано:

— Родичка? Ні! Колись була її ученицею. Тоді пані Магда ще викладала в консерваторії. А тепер ми добрі товаришки.

Студент Київської консерваторії Матвій засяяв. Серед колег він почувався найкраще. Спорідненість душ, що ви хочете!

А втім, у цій історії все було досить непевне. Уявіть собі, якась далека родичка, що її всі називали тіткою Магдою, хоч насправді вона була тіткою лише його давнопомерлого дідові... Отже, ще не зовсім старій бабусі — майже ніхто, десята вода на киселі. Про неї нагадували тільки обов'язкові святкові листівки, що їх спочатку хлопцеві диктувала мати. Потім він їх навчився писати сам — за звичним шаблоном, після її нагадування. Чому саме він мусив їх підписувати, для нього було загадкою. Він слухняно сідав до столу, а старезна Ядзя, мати померлого діда і його, Матвієва, прабабуся, що наближалася до дев'яносторічного ювілею, відразу ображено бгала тонкі губи й сердито бурмотіла: «Згадали про цю...». Матвія дивувало, що з роками ненависть не вщухала, а, навпаки, досягала точки кипіння. Спокійна та лагідна бабця Ядзя, що все життя без упину пекла запашні плячки й колись була неперевершеною кравчиною, скаженіла на саму згадку про цю таємничу, ніколи не бачену тітку Магду. Підборіддя починало шалено скакати, старі вилинялі очі ставали колючими, а голос сичав: «Ця!.. Ця!..»

Тітку Магду в його родині недолюблювали не просто так. З нею була пов'язана якась брудна історія, ще передвоєнна. Називали зрадницею, безпринципною особою, казали, що вона піде по кістках і не зупиниться. Така собі персона нон грата. Але з нею не поривали остаточно, сподівалися спадщини, бо та жила самотньо й небідно. Тим паче, що все по праву мало належати їм, а не «цій».

І от раптом «ця» надсилає Матвієві запрошення на суботу та неділю і квитки — туди й назад — у купейному вагоні... Лист був коротенький: «Любий мій Матею! Обставини мого життя примушують просити тебе терміново приїхати. Нам треба обговорити деякі особисті питання. Магда Станіславівна».

Матвій завагався: приймати запрошення чи ні? І — о диво! — стара Ядзя вирішила за всіх родичів сама:

— Їдь, синку, може, в цієї совість прокинулася...
Іноді вона називала правнука сином...

...Вони їхали в переповненій маршрутці, де розмовляти було незручно. Матвій роздивлявся на будинки з різноманітними рельєфними прикрасами, іноді повертаючи голову до Вероніки — чи, бува, не приїхали? І та заспокійливо показувала рукою: до потрібної зупинки ще далеко.

Вийшли з маршрутки неподалік розкішного, помпезного театру й повернули у вузький провулок між будинками, що вже не менш як століття волали про ремонт, обминули старий мовчазний костел, кілька маленьких сувенірних крамниць і зупинилися перед затиснутим серед таких самих старих споруд вузьким високим будинком з темною металевою табличкою:

«Кам'яниця родини Ревуцьких, збудована в XVII столітті. Охороняється...»

— Тітка Магда тут живе?!

— Чому це вас так дивує? — струснула головою Вероніка.

— Та це ж музей!

— Зовні — музей, усередині — житло.

На дверях тьмяно виблискувала ще одна металева табличка:

*«Лікар-стоматолог Станіслав Свідзинський.
Lekarz dentysta Stanisław Świdziński».*

Звідки взялося його прізвище на цих старовинних дверях? До речі, ця табличка зовсім не пасувала до напису над вікнами першого поверху:

«Стоматологія Соболевського».

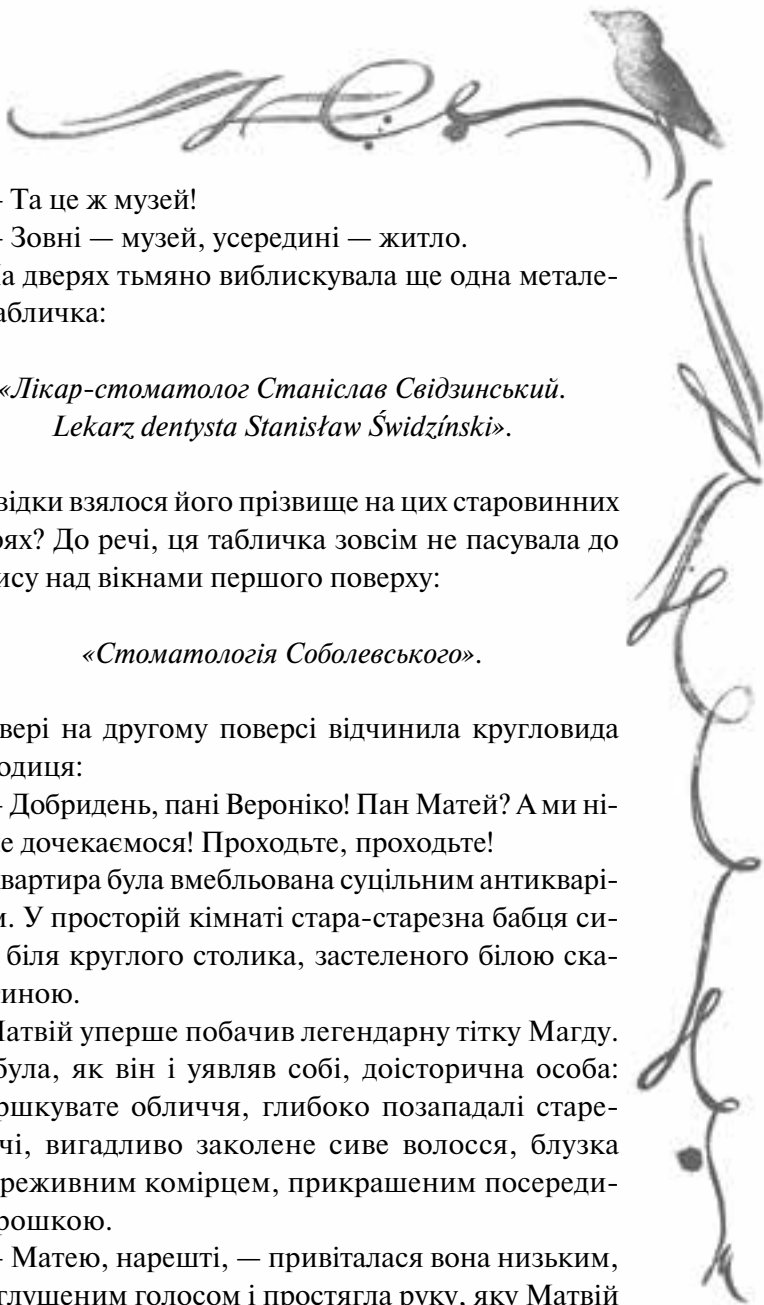
Двері на другому поверсі відчинила кругловида молодиця:

— Добридень, пані Вероніко! Пан Матей? А ми ніяк не дочекаємося! Проходьте, проходьте!

Квартира була вмебльована суцільним антикваріатом. У просторій кімнаті стара-старезна бабця сиділа біля круглого столика, застеленого білою скатертиною.

Матвій уперше побачив легендарну тітку Магду. То була, як він і уявляв собі, доісторична особа: зморшкувате обличчя, глибоко позападалі старечі очі, вигадливо заколене сиве волосся, блузка з мереживним комірцем, прикрашеним посередині брошкою.

— Матею, нарешті, — привіталася вона низьким, приглушеним голосом і простягла руку, яку Матвій чемно потис.

— Добрий день, Магдо Станіславівно! Вітання вам від мами, тата й сестри. І від бабуні Ядвіги, звісно ж.

— Дякую, дякую, що не забуваєте, — сухувата інтонація контрастувала зі змістом слів. — Поговоримо пізніше. Зоряночко, будь ласка, відведи гостя до його кімнати, покажи, де помити руки. Вероніко, поснідаєш з нами?

Стара всміхнулася, зблиснувши сліпучо-білими, найпевніше, штучними зубами.

— Ох, ні, дякую, не можу. Поспішаю. Урок. Приватні студії так виснажують, — Вероніка театралью закотила очі під лоба й розсміялася, — однак дають змогу хоч щось заробити.

Ніжно потиснувши руку старій, вона кивнула й хлопцеві:

— Побачимось!

Він кивнув у відповідь, як добрій знайомій, з урядністю за те, що допомогла зорієнтуватися в чужому місті.

Кругловида Зоряна провела Матвія крученими металевими сходами до мансарди. За п'ять хвилин він повернувся без рюкзака й умитий. Овальний стіл уже був накритий: кава, чай, бутерброди з ікрою та баликом, тістечка.

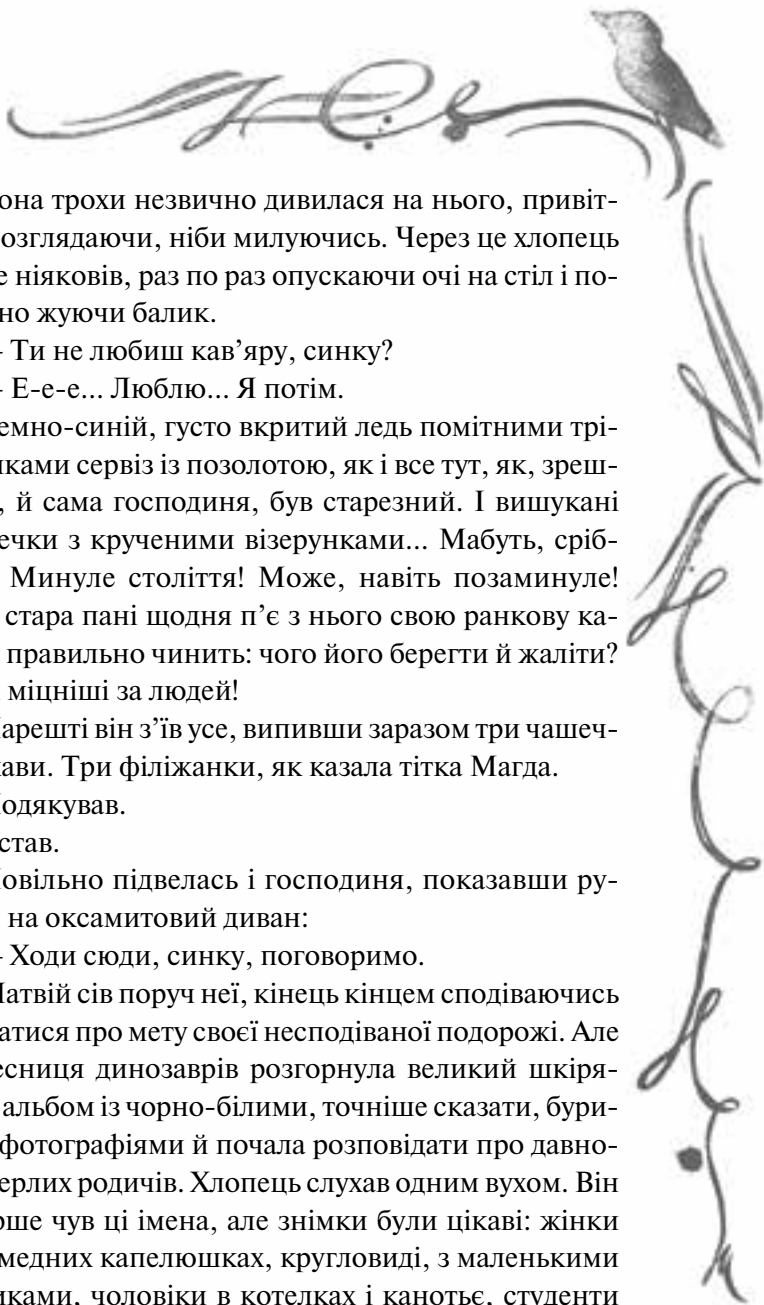
Їли вдвох. Магда Станіславівна поводитись, як великосвітська дама. Говорила тихо, ласкаво усміхаючись:

— Кави? Чаю? Любиш з цитриною, синку?

Матвій відзначив подумки, що цитриною називала лимон тільки прабабка Ядзя.

— Як батьки? Здорові?

Вона трохи незвично дивилася на нього, привітно розглядаючи, ніби милуючись. Через це хлопець дуже ніяковів, раз по раз опускаючи очі на стіл і повільно жуючи балик.

— Ти не любиш кав'яру, синку?

— Е-е-е... Люблю... Я потім.

Темно-синій, густо вкритий ледь помітними тріщинками сервіз із позолотою, як і все тут, як, зрештою, й сама господиня, був старезний. І вишукані ложечки з крученими візерунками... Мабуть, срібні... Минуле століття! Може, навіть позаминуле! І ця стара пані щодня п'є з нього свою ранкову каву. І правильно чинить: чого його берегти й жаліти? Речі міцніші за людей!

Нарешті він з'їв усе, випивши разом три чашечки кави. Три філіжанки, як казала тітка Магда.

Подякував.

Устав.

Повільно підвелась і господиня, показавши рукою на оксамитовий диван:

— Ходи сюди, синку, поговоримо.

Матвій сів поруч неї, кінець кінцем сподіваючись дізнатися про мету своєї несподіваної подорожі. Але ровесниця динозаврів розгорнула великий шкіряний альбом із чорно-білими, точніше сказати, бурими, фотографіями й почала розповідати про давно-померлих родичів. Хлопець слухав одним вухом. Він уперше чув ці імена, але знімки були цікаві: жінки в кумедних капелюшках, кругловиді, з маленькими ротиками, чоловіки в котелках і канотьє, студенти з однаковими кашкетами на головах. Зрідка трапля-